

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Christiana Et Docta Divi Alchimi Aviti Viennensis
Archiepiscopi, & Claudij Marij Victoris Oratoris
Massilie[n]sis, poëmata, aliaq[ue] non poenitenda**

**Avitus, Alcimus Ecdicius
Marius Victor, Claudius**

Lvgdvni, 1536

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12149

Quñ visum est ardere facit: flāmasq; sub ipsas
 Algere inuectos: & qui nunc tempore paruo
 Posse perire homines docuit mergentibus vndis
 Ostendet flammis atq; vndis posse renasci.

FINIS LIB. SECVNDI.

CLAVDII MARIIVS

ctoris Oratoris Massiliensis com
 mentariorum in Genesin

LIBER TERTIVS.

Alia mente gerens venturaq; secula *Gene. s.*
 cernens

Nō prius officij quidquā seruat⁹ inire
 Cōstituit: quā sacra Deo laudesq; re
 pendat,

Gratesq; euaso referat discrimine Noë.

Mox niueo sacra exurgunt altaria saxo:

Agnouitq; hæc prima recens altaria mundus:

Antea totus enim conuexo tramite cœli

Templū mūdus erat, tū dudū ad sacra paratis

Affuit è gregibus septenis hostia præceps:

Seu volucrū ex specie, mollis quas sustinet aër:

Siue ex ijs quæ terra parit: nā septima quæq;

Aris sternuntur deuota animalia sacris,

p s Aethereo

*Primū altare
 Deo sacrū.*

Aethereo tūm mox ignis demissus olympo
 Libat odoratos ad sacra altaria foetus:
 Ambrosiumq; Deo flagrant holocausta vaporē.
 Et quanquam nostri nil muneris indiget ille
 Deo placent nostra mune Totius mundi dominusq; Deusq; suorum
 Attamen officijs venerari & munere gaudet:
 Qui lymphis tandem sic Noe affatur ademptis:
 Et si parua fuit tanto pro crimine poenae
 Ultio, vindicibus pluuijs, caeloq; refuso
 Tot scelerum damnasse reos, sedemq; nocentem
 Terrarum mage diffuso purgasse profundo:
 Non tamen offensi feriemus verberare tali
 Vltius mortale genus: quāuis ruituras
 Per variūm facinus, per crimina pristina rursum
 Humanas mentes videam, gentesq; profanas:
 Non tamen interea cessabit dextera vindex
 Supplicia iniustis quę reddat, praemia iustis.
 Vos igitur quos vita probat iustissima nobis.
 Crescite & multiplicami Arua, nouosq; greges longis distendite terris:
 ni & replete Seruabunt elementa vices, cunctisq; diebus
 terrā. Gen. 9. Sparsis seminibus reddetur debita messis.
 Curret opus mundi compar, discordibus horis:
Aestati

Aestati certabit hyems: ac tempora librans
Veris & autumnii fugiens replicabitur annus.
Vosq̄ (quibus regnum solidi permisimus orbis)
Tota tremet, metuetq̄ ampli substantia mundi.
Imperiū ecce damus vobis res prorsus in omnes:
Totq̄ inter species rerum quæ sponte mouentur
Carnea mēbra quidem vestros largimur in vsus.
Quanquā interdictum vobis a sanguine viui
Esse volo: quē si quisquā ederit, haud secus acris
Illum iudicij plectet sententia: quā si
Hauerit humana fluidum de cæde cruorem
Quem repetā semper vindex, adeoq̄ requiram,
Vt mihi non solus pendat rationis habundans
Supplicium, sed bruta etiā, cruor omnibus æque
Sit sacer humanus: verum ne postea quisquam
Diluuium metuat, tali sit foedere tutus.
Quum leuis in nebulas pēdēs se verterit humor,
Et nigras cumularit aquas incōcaua nubes,
Effundam radios, & pulchrum circite summo
Arcum componet mihi solis imago recuruum:
Pingentem connexa poli, qui luce colores
Exhibeat varios, & in aera dissipet imbres.
Quod sibi venturi specimen præsumere signi
Posteritas

Posteritas secura potest; vt fœdere tali
 Post hæc diluuium credat non esse timendum.
 Talibus attentis imperiis cū cōiuge Noë
 Post habitas domino grates, laudesq; repensas,
 Certatim & limo dulciq; vligine læta
 Arua pater natiq; simul, queis firmitus æuum,
 Mox subigunt rastris, & semine rura maritant.
 Tum vere effusis latè densissima campis
 Herba virens, flauas quū durauisset aristas,
 Solis ob ardores in frugem lacte gelato
 Reddit multiplicem cumulado fœnore messem.
 Et noua prægrauido iam palmite vinea, diti
 Luxuriat fructu, torta q; ex arbore nectar
 Parturit, & duro nascentia pocula ligno.
Noe inebriat
tar. Forte Deo Noë celebrabat lætus honores
 Indulgens sacris epulis, vinūq; propinans
 Prima è vite nouū; quo demum largius hausto
 Hinc alto grauidus somno mēbrisq; solutis
 Non bene cōposita quū veste iaceret, humiq;
 Prostratus spectanda daret genitalia natis
Cham iniqui
tas. Mēbra suis; vni tibi Cham deterrime risum
 Mouit origo tui; nec iam peccasse fat vni
 Esse tibi credens, fratres aspergine culpæ
 Contendis

Contendis maculare tuæ: sententia multò
 Quos melior, meliorq; animus detecta parentis
 Obiecta docuit celare virilia palla:

Nam patrium auersis manibus texere pudorem
 Sem simul atq; Iaphet, tali dignissima patre
 Pignora, quos ideo fratris dedit esse minoris
 Iure pater dominosomno vinoq; solutus.

Qui mox natorum euigilans benefacta suorum
 Et Cham demeritum tali mercede rependit.

Cham tu inquit, maledictus eris, seruusq; tuorū

*Cham seruus
 fratrum effi-
 citur.*

Aeternum fies ventura in secula fratrum,
 Sem vero benedictus erit: fratremq; minorem

Participem secum cōmuni sede bonorum
 Efficiet, quorum late possessio currat.

Hæc fatus senior quum iā decurreret annos
 Mille minus decies quinos: in pace quieuit.

*Mors et anni
 Noc.*

Interea domini dum sancta in lege vigeret
 Posteritas multis iamq; aucta nepotibus, & se
 Cœlorum ac terrę domino cōmitteret vni;

Tunc sanctis hominum parebant omnia iussis:
 Terra grauis, liquidum pelagus, vegetabilis aër.

Non opus arte illis, cœlesti namq; magistro

Omnia discebant: sed postquā in crimina mūdus
 Exijt

CL. MARIII VICTORIS

Exijt & late vicijs sese abdidit imis,
 Perdidit insigne hoc munus dānata propago:
 Oblitamq̃ Dei plures effingere diuos
 Non puduit: tanti est supremi obliuio patris.
 Tum grauis inuentor læti cessare capacem
 Fraudis materiem non passus, cuncta maligno
 Subdidit arbitrio, quo fatum induceret orbi,
 Suaderetq̃ Deum vel iam non esse, vel ista
 Inferiora huius cōtemnere munia mundi.
 Ergo res hominū cunctas euentaq̃ rerum
 Quæ domino fuerat par assignare supremo,
 Assignare vagis persuasit subdolus astris:
 Atq̃ auium spectare fibras, motusq̃ volantum,
 Et studio ingenti magice scelus intulit artis.
 Et plures ^{creare} Deos, idolaq̃ muta
 Aut magis idolis latitantem semet in ipsis
 Suasit adorari: multo mage dignus aduri.

Nemroth. Inq̃ nephanda prior descēdit crimina Nemroth
 Impietatis apex, Cham seruo è semine natus,
 Mole & mēte gigas, Babylonia regna gubernās
 Persarum hic animos capiens venator iniquus,
 A veris domini sacris traduxit ad ignem.
 Nec modo plus æquo cupidis hac arte sagaci

Ille

Ille caput scelerū, mundi infensissimus hostis
 Illusit curis hominū, sed mentibus ipsis
 Irruit: & sensus penitus descendit in omnes:
 Mox & in affectus: nā quū patris vnica proles
 Spem generis læto secum traxisset accerbo
 Infœlix Nem roth lachrymas noctesq̃ diesq̃
 Continuans hebetiq̃ trahens plangore querelas
 Dū furit, & raptum quærit per singula natum,
 Effecta mœstum solatur imagine luctum:
 Et pario effectā filij de marmore formam
 Credidit infœlix incluso viuere sensu:
 Et questus audire suos, mox inde dicatis
 Erectisq̃ aris diuinos addit honor es:
 Inq̃ loco iubet esse Dei, tum protinus omnes
 Amplexę gentes scelus hoc, crimencq̃ sequutæ,
 Pro dñs queq̃ suis charos habuere parentes.
 Post etiā simili reges in honore locarunt
 Dixeruntq̃ Deos: quorū sub nomine mendax
 Gracia, dum veris falsa insinuare laborat:
 Addidit obscuras vanis rationibus vmbas,
 Excusans tumulos atq̃ indita nomina bustis:
 Donec per species sese dementia cunctas
 Proderet, & minimis rebus mēbrisq̃ pudendis
Nomen

Initiū Idololatriæ.

Nomen inane Dei mundo ridente daretur:
 Talibus errorum falebris fomenta daturus
 Ambigua inuentor læti responsa ciebat:
 Vfus ad insidias aut igni, aut fonte calenti,
 Aut terra ex antris ventos spirante loquaces:
 Et falsum vani sibi nomen Apollinis indens.
 Talibus à domino gentes trux ille remotas
 Captabat laqueis, quò ducens quumquæ volebat:
 Tanti est à sancto domini discedere cultu.
 At vero egressi vnde sumus, redeamus ad illam
 Maiorum seriem: quæ paucos aucta per annos
 Vsq̄ue adeo excreuit, quòd mox oriente relicto
 Inde nouas alio compulsi quærere sedes,
 In campum (Semnaar veteres dixere) patentem
 Perueniunt: quumquæ his etiam discedere terris,
 Cogitur, in varias partes spargenda iuuentus:
 Coepit in hæc mœstas tristissima verba querelas.
 Heu quam non certus vitæ status ordine coepto
 Fert homines: quàmquæ ignaros vel p̄spera fallūt
 Per varios casus: quàm voti summa petiti
 Tendit in aduersum: iam nos (si dicere fas est)
 Quòd sperata patrū precibus numerosa nepotū
 Creuit turba, piget: quod iam spargēda per orbē
 Exilio

Gene. 11.

Exilio cumulata manus, perituraque longe
 Finibus a patrijs; nos ergo siccine tandem
 Longa pauperie defecta, in honoraque mēbra
 Ignotis dabimus passim tumulanda sepulchris?
 Nec saltem miseri tumulis claudemur auitis?
 Nullaque erit nostri post mortem fama superstes?
 Quare agite o iuvenes dū vires turba ministrat
 Quæ vobis superest, quæ finem nesciat vllum
 Egregiam æternis famā dimittite factis:
 Urbem condamus; cuius sub mœnia turrem
 Usque attollamus, donec pingentia cœlum
 Sidera, & excelsi conuexa attingat olympi.
 Nescia posteritas vt nos hinc orbe relicto
 In cœlum migrasse putet; sic mota iuuentus
 Contemnunt cautes, & quidquid monte reciso
 Defluit; ac domitæ fictos de viscere terræ
 Constringunt igni lateres, operisque futuri
 Materiam proprio malunt debere labori:
 Hanc interstratū sic neccit vtrinque bitumen,
 Vt solidas simulent circumdata mœnia cautes.
 Mox turris properata subit, mox vertice nubes
 Transilit, ac fruitur cœli propiore sereno.
 Tum pater omnipotens cœlesti voce senatum
 q. Congregat

Molitio tur-
 ris Babel.

Congregat angelicum: turbęq; infana superbe
 Facta stupens, isthęc regni consortibus infit.
 En terrena phalanx quo iam temeraria pergit
 Cernitis, & quantos imprudens tendit in ausus.
 Mortali quę structa manu contigere cellos
 Credit posse polos, & ad æthera ducere nostrum.

*Nemo ascen-
 dit in cœlū ni-
 si qui de cœ-
 lo descēdit fi-
 lius hominis.* Quū nemo indutus terreno corpore cœlum,
 Ascendat, nisi qui cœlo descenderit alto.
 Sed quia gens vna est, eadē quoq; forma loquēdi
 In cōponenda persistent turre: nec ante
ioan. 3. Desistent quam mutua opus consensio cœptum
 Finierit: tanta est humanæ infania mentis.
 Ergo agite, (vt vetitū norint qđ posse negatū est)
 Iam descēdamus, tumefactaq; corda superbo
 Consensu varij turbemus vocibus oris:
 Vt quod peccarunt concordis crimine mētis,
 Confusæ damnet melior discordia linguæ.
 Dixit, & intentos operi molemq; leuantes
 Mentibus attonitis subiecta obliuio primum
 Intrat, & ignotæ subijt perfectio linguæ.
 Increpitant operis studio cessante magistri
 Cunctantes socios, sed vocem nemo remittit
 Non intellectis, quod si quis tentat, inane

Sibilat

Sibilat, aut rupti fremitu sermonis anhelat:
 Sic vanum prava susceptum mente laborem
 Destituit frustrata manus: iam nemo propinquū
 Nemo patrē sequitur: quēquiscq; intelligit, addit
 Adglomeratq; sibi, sociumq; adiungere curat.
 Dumq; perit diuisa huius cognatio gentis,
 Gentem lingua facit: sparguntur classibus æquis *Prima gētū
dispersio.*
 Diductasq; petunt vario sub sidere terras.
 Haud aliter volucres campi per mollia plana
 Quas gregibus mixtis errare & quærere victum
 Persuasit secunda dies, quum nocte propinqua
 Frondea tecta petūt: exempto cum grege turba
 Vulgus quæq; suum sequitur, rapidoq; volatu
 Miscetur similis qua duxerit aut color, aut vox:
 Sic tunc in partes populus se dissecat vnus:
 Et species fit quæq; genus, longeq; remotis
 Confidunt terris, atq; orbem gentibus implent
 Nec tamen hoc sacri (quum sit sua poena nocētū)
 Muneris est vacuum: nam quamuis vltio iusta
 Hæc fuerit, quos non tetigit reuerentia cœli
 Quæ sedes propria est mundi rerumq; parentis,
 Vt nec se agnoscant verba inconsueta loquētes:
 Attamē id multū q; raptō hoc fœdere cautū est
 q 2 Ne

Ne quam paucorū attulerat persuasio culpam,
 Cunctorum assensu rursus contingeret omnes:
 Et faceret cōmune nefas: ne praelia dura
 Et rabido populis mors arcessenda furore
 Bellum illis ciuile foret: sic profuit illis
 Inq̄ bonum versa est primæ diuisio linguæ.
 Quāquā nec prorsum sublata Hebræa loquendi
 Consuetudo fuit: quum tunc permanserit oris
 Hebræi sonitus, sermoq̄ antiquus, in illis
 Qui culpæ expertes pars non iniusta fuerunt
 Natorū quos Sem genuit, custodia iusti
 Quos tenuit: dominicq̄ etiā reuerentia summi.
 Sed postquā toto dementia percita mundo
 (Ut taceam magici scelus intolerabile monstri)
 In truncos & saxa etiam duricq̄ metalli
 Arte cauas species, & cassas luce figuras
 Impegit mortale genus: mentesq̄ supernis
 Intentas fregit: terræq̄ addixit inertī,
 Conuoluitq̄ simul fœdæ contagio labis,
 Non secus æthiopum feruentibus excita terris
 Nubila, morborum corrupto tramite cœli
 Dum currunt, quisquis percussus fulmine læti
 Ingemuit, simul ipse ruit, quicumq̄ cadentem
 Conspexit,

Conspexit, cecidit congestaq; funera passim
 Dira lues strauit, camposq; reliquit inanes.
 Sic tunc præcipiti complexos mole furoris
 Ne nihil infectum toto dimitteret orbe
 Cōprendit repetens, quos iam dimiserat error.
 Donec Chaldæi generis de semine Thare
 Vir iustus metuensq; Dei cum stirpe suorum
 Urbem aliam moresq; nouos, sedemq; requirens
 Mansit in Assyrijs demū nouus accola Carris.
 Qui quadragenis lustris vbi vixit & vno
 Infaustam hanc vitam foelici morte redemit.
 Huic meritis patrē & sanctis virtutibus æquans,
 Aut longè superans, successit filius Abram.
 Vir cœlo dignus, nam primo a lumine vitæ
 Verum mente Deum venerans, gentilia sacra
 Auersatus erat, quē postquā morte parentis
 Iussa sequi iam posse Dei, sine fraude liquebat:
 His dominus famulū meritis dignatus adire est.
 Quādoquidem toto te solum inuenimus orbe
 Quem sincera fides iuuat, & reuerentia nostri:
 Linque procul sedes patrias, terramq; nocentem,
 Pollutamq; domum: cognatio tota prophana est
 Et fugienda tibi: terræ melioris in agros

Gen. 11.

Abram.

Gen. 12.

Egredere de
terra tua &
cognitione

q 3 Meduce tua. Gen. 12.

Me duce peruenies; ne sis pars gentis iniquæ
 Qui sanctæ caput esse potes; tum sacra dicabo
 Quæ maneant benedicta tibi, nomenq; p omnes
 Magnificū reddā populos, bona cuncta repēdēs;
 Et benedictus erit tibi qui benedixerit; at qui
 Qui maledicta tibi conuiciaq; ingeret, ille
 Confestim maledictus erit, benedictio per te
 Spargetur tribubus cunctis, æuoq; futuro.
 Dixit, & imperiis mentē quæ pareat indit,
 Promissisq; pijs credat, mora nulla repente
 Dicto intercedit domini; sed protinus Abram
 Cū gregibus varij generis, famulisq; paternis,
 Coniuge' cū fida, chari cum pignore fratris,
 Cui Loth nomen erat, digressus, limite recto
 Ignotum sibi carpit iter; mollissima lætas
 Præbent arua vias, blandumq; fauētibus austris
 Arridens nullis turbatur motibus aër:
 In Chanaam terras & regna vberrima Sichem
 Donec perueniens, didicit sobolicq; sibiq;
 Isthæc in sortem imperij cessura futuri:
 Vnde Deo supplex deuotas extruit aras,
 Et veteres reuocās, cultor nouus auget honores.
 Inde petit Bethel sedes quæ lecta beati

Hospitijs

Hospitijs sacrata Dei; cunctasq; superbis
 Excessit meritis terras, quandoq; secundo
 Post cœlū numeranda loco; nam sede superna
 Dignior ista Dei, quæ pignus lege salutis
 Emissum mundo tantum mirante paratum,
 Exciperet visa est, hominemq; remitteret astris.
 Hic quoq; solennes Abram pater extruit aruis.
 Et linquenda nouis habitacula ponit in *aruis. aras*
 Namq; fame rursus sedem mutare coactus
 Castra mouet, totāq; domū, famulosq;, gregesq; *Abrāi Aegy*
 Secum agit, & rebus cōmercia iusta rependens *ptū trāsitus.*
 Intrat in Aegyptum; & Sarai appellare sororem *Gen. 12.*
 Mauult quàm vxorē, ne barbara pectora sancti
 Hospitis, in cædem stimulet furiosa libido.
 Vnde & mox Pharaο radiantis imagine formæ
 Ictus inardescit, thalamosq; & fœdera certa
 Lege parat; longos isthæc connubia in annos
 Ducturus, ni longè aliter disponderet ille
 Autor coniugij; cui quū minus ista placerent
 Ecce pauor regi mersa formidine mixtus
 Ingruit, & subito quatit improba corda tumultu;
 Exterretq; animos niger horror & iplicat artus.
 Vt rex sacrilegæ gentis tam tristia vota

q 4 Sentiret

Sentiret damnasse Deum, qui tale profecto
 Consilium infudit famulis, ut barbarus hostis
 Esse virum Sarai securum agnosceret Abram,
 Quum foret expertus quam non impune prophano
 Appeteret ferro, quam nec viduare liceret.

Sponte igitur nulla violatam labe marito
 Reddit, & ingenti cumulatam fruge remittit

In Sichem, Bethelque sua: quo deinde recepti
 Cum gregibusque domoque pater, cum coniuge salua,
 Exercent campos, & pingua pascua late

Gen. 13. Immixtis carpunt gregibus: dum iurgia crebra
 Inter pastores patruum nata atque nepotis:
 Dum non sufficerent capiendis arua duorum
 Armentis angusta nimis: plenissimus ergo
 Abram iustitiae atque observantissimus aequi
 Quod dirimat lites, & iurgia tollat auara,
 Ut natu maior, concessos diuidit agros:
 Iunior elegit quae dulcibus undique fuis
 Rura maritat aquis, ripisque umbrantibus inter
 Labitur, & teretes saltus Iordanis amoenat.
 Ergo quod fugiat pastorum iurgia ab Abram
 Declinans, iunctos Sodomae Lothi migrat in agros.
 Quum Deus hac Abram moesti spe pectora firmas,
 Ne

Ne mouearis ait fratris quòd prole relicta
 Nunc solus videare tibi: innumerabile vulgus
 Tu mihi solus eris, populiq; idem autor amici
 Suspice quadrifidi partes intentus ad orbis:
 Inspice nunc austrum versus, septemq; triones,
 Quà sol exoritur, quà vespere concidit imo,
 Hæc tibi met, proliq; tuæ, populisq; tuorum,
 Concedam, æternos illis habitanda per annos.
 Queis tu etiam terris longè lateq; fruaris:
 Surge, & quid pateat gressu prius hospite iustra.
 Hæc ait. Ille libens paret sedemq; relinquens
 Emigrat, Chebronq; subit, subq; ilice nigra
 Ad Mamre querceta pater tentoria figit:
 Hic quoq; solennes domino struit & colit aras.
 Interea magno circum turbante tumultu
 Hostis adest, auidus, varia quem dote referta
 Sollicitat tellus, campis illisa resultat
 Vngula, & effusis errat populator habenis
 Aduersum Sodome, piguissima pascua gentis:
 Loth vero portis cum rege erumpit apertis,
 Et vicina manus regum socia arma ferentum,
 Secū equites peditesq; trahunt, distenditur agmē
 Confligunt acies pariter, sternuntq; caduntq;:

Chebron He
 brei vulgo
 Hebron.

Gen. 14.

q s Sed

Sed turpis Sodomæ luxu emollita iuuentus
 Ut rursus exarsit repetitus clamor in iras,
 Vertunt terga metu: rapido pars mœnia cursu,
 Pars montes, sylvasq; petunt, pars septa cateruis
 Porrigit ignauas ad tristia vincula palmas.
 Ut vero patruus captum Loth audiit Abram,
 Non fletu, quid enim fletus conferret inanis?
 Sed virtute parat fratri succurrere capto.
 Instructos igitur tercentum deligit omni
 De grege bisq; noue famulos, quos an præeuntes
 Insequitur sensim, quâ lentum prodidit hostem
 Tendere præda grauis: quorum de nocte silenti
 Corpora (confluctu dum iam languentia duro
 Irrigat, & fessos dulcis sopor alligat artus)
 Aggreditur, nil venturum sibi tale putantum:
 Ut quum ieiuni rabies vesana leonis
 In pecudum saltu penetrauit septa volucris,
 Et dente atq; pede exanimat, cupidamq; vorandj
 Ira famem superat, dum meta doloris acerbi
 Iamq; ouibus vacuas effecerit vltima caulas.
 Haud secus ille duces somno vinoq; sepultos
 Stertentescq; Abram populos, regescq; trucidat
 Sic tamen vt nullus confundat castra tumultus,
 Nemo

*Abram victo
 ria. Gen. 14.*

Nemo gradū sentit, nisi quē mens deficit & vox.
 Nemo sonum cædis, nisi quē mors excitat audit.
 Sanguine cuncta madent: sicco resoluta sereno
 Tellus tabe coit, gressumq̄ morante cruore
 Lubrica stagnanti titubant vestigia campo.
 Nec tamē omne animās gladijs occūbit apertis,
 Seruantur prædæ: tanta est moderatio iusti
 Victoris: reliquos sparsit fuga turpis, & agros
 Vsq̄ Damascenos instans formido sequuta est.
 At victor tanti nil motus laude triumphī,
 Inter equos, pecudūq̄ greges, populūq̄ receptū,
 Aut captum, gazasq̄, (auido quæ pōdere victos
 Victoresq̄ mouent) nil prorsus concupit horum
 Magnificus, sed enim tanta inter gaudia mitis
 Et varios hominum reputans sub pectore casus,
 Omnes omnino prædas, & præmia belli
 Direptis passim populis, regiūq̄ reseruat:
 Non sibi se pugnasse docens!, decimam tñ offert
 Hostibus excussæ que vera est hostia prædæ,
 Melchisedech, vinumq̄ & panē: ab cede reuerso.
 Melchisedech rex ile Salem, qui munere tali
 Mystica præmisit summi libamina Christi:
 Cuius de manibus sumens ecclesia corpus
 Viuificum

Melchise-
 dech Christi
 figura.

Viuificum panem, cœlesti pota cruore est.
 At vero hostili redeuntem è funere lassum,
 Omnipotens verbis solatur talibus Abram,
 Quandoquidē nullis cupidum te præda subegit
 Illecebris, præcium fidei, mercesq; laborum
 Mecum plena tibi est: tecq; & tua cuncta tuebor,
 Hæredi seruanda tuo, quem germine sero
 Progenitū, magè multo etiā pius autor amabis.
 Nil est quòd metuas hæres tuus ille Damascus
 Ut fuat, ipse tuo cernes de semine natum:
 Accendat cuius patrios infantia sensus:
 Suspice conuexum quàm denso lumine cœlum
 Picta nocte micat: quantis congesta premantur
 Sidera sideribus, numerū quæ obiecta recusent:
 Seminis hoc exemplar habes, stirpisq; futuræ
 Multiplicis formam. Sic fatus finit: at ille
 Credidit, & nudæ fidei consensio sola
 Plenam ad iustitiæ & meriti reputata coronā est.
 Atq; adeò hīc Abrā tāta mercede docemur,
 Quanti sit meriti diuino credere Verbo:
 Demeriti contra quanti non credere: namq; vt
 Credidit hac rursus diuina voce meretur
 Solari: omnipotens dum verbis incipit istis.

Ille

Ego ptector
 tuus sum &
 merces tua
 magna nimis
 Gen. 15.

Credidit
 Abrahā Deo
 & reputatū
 est illi ad iu-
 stitiā. Gen. 15.

Ille ego sum Deus ac dominus, qui teq̄ tuosq̄
 Chaldæa de gente tuli, tandemq̄ paternis
 Exceptum vicijis, terra meliore locavi:
 Vt de te genitus populus meus arua beata
 Incolat, & seriem longè lateq̄ propaget,
 Gentibus expulsis, quas fœdo errore parentum
 Sacrilegas ritus olim fecere prophanis:
 Quod cūctabūdis nimium quia credere differs,
 Trinam sume mihi trina iam fronte iuuenecam,
 Cum qua par anis blando grege lecta capella,
 Aequæuiscq̄ aries, nostro mactetur honori:
 Casta quoq̄ humanæ turtur coniuncta colūbe.
 At verò volucrum non sentiat hostia ferrum:
 Tantum intermedias pecudes discindere cura:
 Quas sic diductas mundis distinguito arenis,
 Vt membris coeant altrinsecus æmula membra.
 Dixit, at ille Dei monitus seruare libenter
 Assuetus, raptim properat mandata patrare:
 Sed quum dispositam quo iussa erat ordine, terre
 Strauisset seriem, subito manus ingruit atra
 Importunarum prædam infectata volucrum:
 Quæ ne cōtactu violarent sacra prophano,
 Vndiq̄ sollicitus cauet, & circumspicit Abram.
 Sed

Ego dominus
 qui te eduxi
 de Hur Chal
 deorū. Ge. 15

Sed quū opere attonitum tanto, nec sole cadente
Vinceret officij moles tam magna recepti:
Ecce niger terror, tremor horridus, & sopor intrat
Nuncia iussa ferens, venturaq; secula formans.
Credo, videbatur septum sibi cernere nilum
Hebrææ gentis populo, serosq; nepotes
Ingentemq; supra numerum cognoscere turbas:
Inde truces motus, deductaq; castra suorum,
Transmissū pelagus, sed gurgite merfa pfundo
Agmina naufragiū nulla cum classe sequutum:
Ereptosq; mari Hebræos, dehinc tota beatæ
Regna Palæstinæ populo patuisse reuerso.
Talibus attonito visis non defuit almus
Interpres, prænosce tuos, sobolemq; tuorum
Inquit, in externis per secula quattuor agris
Niliaci illius sensuram dira tyranni
Imperia; at quū tot peregrina expleuerit annos:
Seruitio eripiam, gentemq; vlciscar iniquam.
Et reddam terris blando quas gurgite cingunt
Nilus & Euphrates: sed quū peccata nocentum
Gentis Amorrhææ populiq; hæc regna tenentis
Explerint summam scelerū; digniq; paternis
Sedibus expelli fuerint; at tu tamen ante
Longæuo

Longeuo foelix decedens limite vitæ
 Ploratus natis cum pace & munere nostro
 Ad sanctos migrabis auos; sic fatus, & alto
 Quū iam nox terris densas induceret vmbas
 Signū è monte dedit, confestim fumeus istic
 Apparet clibanus, lampasq; ignita videtur:
 Tum sacras epulas mediūq; inuecta paratum
 Precipiti cursu delibans flamma vorauit.
 Interea certus regni prolisq; futuræ
 Munus adire patris cupit Abram; casta sed vxor
 Abnuīt officium, quōd inanem effoeta senectus
 Iamq; vterum sibi fecisset; sed dulce mariti
 Pignus spemq; nouā quacūq; ex pellice fusam
 Esse suam credens, famulam (cui iunior ætas
 Agar nomen erat, tellus Nilotica origo)
 Subrogat in thalamos, p̄cibusq; adgressa maritū,
 Seruili semen concredere perpulit aluo.
 Ast anima vt primum suscepta viuere sensit
 Agar ventris onus, fastu tumefacta superbo
 Despexit dominā; & dominā cui matris amorem
 Debebat, causamq; sui furiosa tumoris.
 Recte igitur flagris hanc vir iustissimus Abram
 Coniugis addixit; quorum magis acta pudore
 In deserta

Gene. 16.

Abrā Agar
cognoscit.Agar insolē
tia.

Agar fugit. In deserta procul secretacq̃ lustra ferarum
 Abditur indignans, quã exul nec spernere cessat:
 Sed rursus obsequio priuãs quod debuit, illam
 Contemnit quo more potest, mauultq̃ pericla
 Desertæ perferre viã: ni missus olympo
 Angelus occurrat, famulamq̃ ad pristina rura
 Restituat mĩti dominæ, blandoq̃ refectam
 Hortatu, melius iubeat sperare reuersam,
 Et nomen natĩ doceat, moresq̃ manusq̃,
 Innumerofq̃ greges tali de stirpe futuros:
 Quo maiore redit voto iam certa futuri:
 Et partu dominum fecit prior ipsa parentem.

Gene. 17. Quum iam decursi spacĩs foelicibus æui
 Supra octoginta quum sex excluderet annos,
 Ad quos bissexenas quum iustus & insuper vnã
 Adderet estates: solito hunc rursus pater almus
 Alloquio dignatus adit: iussitq̃ senectam
 Ducere foelicem: simul et promissa reuoluit,
 Et quã mercedem expectet: tum corpore pronò
 Abram suppliciter dominum prostratus adorat.
 A quo mox audit firmata voce futurum
 Se patrem innumerae gentis, lateq̃ parentis:
 Et cuius venient etiam de semine reges.

Hoc

Hoc tamen à reliquis iussus discernere signo

Hebræam gentē populis, vt sponte resecta

Carne superuacua se circumcidat, & omnem

Masculi sexus presentemq; atq; futuram

Progeniem: iussus pueros à matre recentes

Atq; rudēs vitæ dum mens ignara dolendi est,

Præputio exutos, octaua luce sacrare.

Quod qui tam sanctum corrūpere testamentum

Auderet, cessans legi inseruire rogatæ:

Exhæres fieret regni, vitæq; futuræ.

At simul vt vero sibi crederet argumento

Venturas aliquādo suo de semine gentes

Innumeras, nomen dominus cōmutat vtriq;.

Non Sarai tibi ait, sed Sarra vocabitur yxor,

Et tu non Abram sed nomine clarior aucto

Venturæ Abraham posthæc vocitabere genti.

Quod cōmune ideo tibi met cū cōiuge vera est

Promissi quoniam (nihil est re certius ista)

Mater erit generis, teq; annum sole remenso

Esse patrem faciet, quāuis ridenda putetis

Virtutis promissa meq; nec vestra senectus

Impediēt, quin diuini sententia iuris

Aeternos semper maneat stabilita per annos.

r Sed

*Circuncisio
mandata.*

Gene. 17.

*Abrā & Sarai
mutatur
nomina.*

*Abrahæ ex
Sarrai filius
promittitur.*

Sed tamen ignoscam dubijs, puerocq; futuro
Isaach. Imponam nomen quod culpā hanc arguat Ishac:
 Qui nostri indubie seruato foedere pacti
 Hæres certus erit, cuncta cum stirpe suorū.
Ismaehl. Nec tamen Ismael Agar de femine natus
 Expers dotis erit: nostro nam munere fultus
 Milia multa virūm de se ventura potentum,
 Bissenis pariter ducibus regnanda creabit:
 Dixit, at ille auidus pactū accelerare receptum
 Iam centum pulsans annos, iam pubere nato.
 Se primum, gnatūq; suū, cunctosq; clientes
 Ac famulos oēs quo iussum est stigmatē signat.
 Et populū facit esse nouū, fontemq; piorum:
 Vna eademq; via, tanta est deuotio, legem
 Accipiens explensq; fidē: Quid nō meret ergo
 Tam præsens veloxq; fides: nā non timor istud
 Sed syncerus amor famulicq; probatio iusti est.
 Quodlibet imperium placida sic mente subire.
 Vnde Deum sibi promeruit: nempe antea tantū
 Audiri solitus, meritum post tale ministri
 Iam patitur cerni: quumq; indignatio iusta
 Ultorem stimul et, mortales non tamen ille
 Respuit aspectus: nam quum damnare pararet
 Crimina

Crimina terrarum, flammisq; abolere nocentes,
 Aut verum aut qualem norat se posse videri
 Et nomē numerumq; Abraham prodidit ipsum.
 Illi nāq; domi Mamre in conualle sedenti
 Tres subito apparent augusta luce micantes.
 Abraham tanti stimulat' imagine visus
 Procurrit, dominumq; solo prostratus adorat:
 Tresq; etiam supplex forma veneratur in vna,
 Quis ut, mente pia liceat seruire, precatur:
 Et refici in medios æstus tendentibus horis
 Non dedignentur, famuli mensisq; cibisq;
 Usquæ adeo visus inter sensusq; vigentes
 Errabat dubitans hominis substantia an esset,
 Quē norat mens esse Deum, tamē annuit ille,
 Officiūq; p̄ij non aspernatus alumni
 Oblatosq; cibos, mensasq; sacrauit amicas.
 Ut vero ablatis epulis mensisq; remotis
 Hospitibus visum est illinc discedere, tum mox
 Inde mouēs gressus, lateri comes hæret euntum
 Hospes ouans: tristicq; quatit cōcussa pauore
 Pectora, & attonitū venerabilis attrahit horror.
 Quippe videt vultus tacitos, visusq; seueros,
 In Sodomā dominū iuncta vibrasse Gomorrhā,
 1 2 Pacis

Tres Abraham
 uidet et unū
 adorat. Ge. 18

Pacis & emissos famulos, iręq; ministros;
 Et quum cognosset tanta quid mole patraret
 Archanum pandente Deo, caussamq; docente

*Abrahā pro
 Sodomis pre
 catur.*

Vltro audet dominū scrutari, an perderet urbem,
 Errantis populū per crimina cuncta nocentem,
 Si quinquaginta morū probitate piorum
 Spectatos aleret; quumq; ipsi diceret, illis
 Si numerū talē inuenio mihi parcere certū est.

Quid si quinq; minus fuerint, tum subdidit; & qd
 Si quadraginta soli; quid si minus illo
 Forte decē numero; Quid si bis quinq; dabuntur
 Innocui; non & tu vrbi Deus optime parces;

Quumq; etiā numero se vllē ignoscere tali
 Dixisset, famulum in medio sermone reliquit
 Tendentē vltorius; seq; in sua regna recepit.

Gen. 19.

Dimissi interea ciues ē sede superna
 Angelici in Sodomæ terras, Loth forte sedentē
 Ante fores vrbis, iam terris sole propinquo
 Inueniunt; qui quum miro splendore videret
 Angelicos radiare viros. descendere summo

*Loth angelos
 hospitio acci
 pit.*

E cœlo ratus, in terram prostratus adorat,
 Inuitatq; domum, noctemq; auertere tecto

Gen. 19.

Euincit precibus simul & conuiuere suadet.

Innocuosq;

Innocuosq; cibos, & pocula parca ministrat.
 Dumq; epulis sumptis somno indulgere pararēt:
 Ecce sub occasum lucis, noctisq; recursum,
 Fœda manus vulgi si fas dixisse, virilis
 Profilit, & iuuenum insanis pueriq; senescq;
 Ignibus vruntur: Lothq; vt sibi tradat abuti
 Hospitibus, cogunt: quid non vesana libido
 Ausit? at ille volens populí mollire furorem
 Infani, natas quibus illibata manebat
 Virginitas offert quoscunq; optarit in vsus,
 Ast effrena cohors in deteriora profundi
 Lapsa mali, vicio sese immiscere minori
 Vile putat, nisi se summis etiam implicet: ergo
 Infandū vt patret facinus Loth opprimit: & iam
 Vi maiore agitant quàm quæ virtute repelli
 Humana valeat: quum protinus hospes vterq;
 Angelicas nudant mentito corpore vires.
 Et populí secum obcecata mente furentis
 Loth retrahunt: inq; ipsa domus secreta receptū
 Perdenda hortantur confestim abscedere terra.
 Qui sint, quid veniant, & quæ præcepta ferentes
 Mox explere velint, nil iam sermone patienti
 Dissimulant: & ab hac se clade euadere saluum
r 3
Posse,

Posse, domumq̄ suā dicunt generosq̄ suosq̄
 Colligere affines, & secum abducere mandant.
 Ast illos simili cum vulgo crimine tactos
 Inuoluit similis sententia sana monenti
 Credere dū nolunt: quāquā quòd credere nolūt
 Non est vt multū mirere, abscedere quū Loth
 Id quoq̄ ridiculum quod cōsuluere putaret.
 Quē lentum, pigraſq̄ moras sine fine trahentē,
 Hospes vterq̄ videns manibus cū cōiuge raptū.
 Virgīnibusq̄ suis, procul extra mœnia ducit:
 Et celerare iubet montesq̄ euadere in altos,
 Tali lege data, ne cœlesti igne flagrantēs
 Post se respiciat quisquā male cautus in vrbes.
 Loth vero metuens montes ne tardius altos
 Aggressum velox cœli præuenteret ira.
 Ore Segor lachrymisq̄ petit secura recessus
 Antra sui: lachrymas autē nō sensit inanes,
 Concessumq̄ sibi donum speciale salutis
 Pluribus impartit, meritumq̄ è munere fecit.
 Et iam non solitas raptim obducentia cœlum
 A patria virtute Deo miscente, coacta
 Nubila densarāt nebulas: sed quas rotat Aethna
 Quas vomit Inarime, atq̄ Apon⁹ feruētib⁹ vndis
 Exaltat

Loth pro Se-
 gor impetrat

Exaltat, quas vicino concussa Vesueo
 Eructat tellus; Lyciæ quas seua Chymeræ
 Ora sinu vasto trinæ fornacis anhelat,
 Et quocunq; loco fallentia sulphura velox
 Spiritus inflammās angusto tramite fusus
 Effluit in lucem rupta tellure vaporans;
 Nō quòd nō possit pluuias quoq; vertere i ignes,
 Totum de nihilo potuit qui condere mundum;
 Sed maiore bonus iudex damnare paratu
 Mauult, quos miserens vrbis morumq; ruinae
 Punit in exēplū; mox durum elementa minatur
 Concurruntq; vndante globo; stipataq; flatu
 Quæq; suo coeunt flammārū pabula in vnum
 Corpus, & infandas terras vrbesq; nocentes
 Sulphurei testudo tegit curuata metalli;
 Quā citus & vires angusto tramite fumens
 Spiritus incussam, tanto crepitare fragore
 Compulit, & crebro tonitrus agitāte corusco
 Cōsternare animos, quotquot spectacula cernūt
 Talia; quinetiā Loth heu, miserabilis vxor
 Seu tanto stupefacta metu, seu stulta cupido
 Illa fuit vetitum cōtra consurgere pactum
 Fœmineis innata animis; quæ deniq; cumq;

Causa fuit, Sodomā inspectans se ponē ruentē,
 Confestim pœnas violata lege subiuit,
 In statuam conuersa salis, spoliataq̄ luce
 Sic animam infœlix cū corpore perdidit omni:
 Vt nullum extaret forma remanente cadauer.
 Vxor Loth
 in statuā salis
 uertitur.
 Gen. 19.
 Ocior inde Segor luctū prohibente timore
 Horrificoq̄ malo stupidus, mox ingredit̄ Loth.
 Tum sol; exoritur toto feruentior igne,
 Irato fulgore micans, radiosq̄ seueros
 Dirigit in Sodomā; qui postquā lumina flāmis
 Sodomæ &
 Gomorræ in
 cendia.
 Inuoluere suis, resolutaq̄ sulphura; nexos
 Secum præcipitant ignes, siccoq̄ liquore
 Gen. 19.
 Dispensata suis stillant incendia thedis.
 Fulmineus denso præceps cadit aëre nymbus
 Inuoluūtq̄ vrbes, & totis sequit̄ in agris.
 Admixto stridore tonat, vincitq̄ querelas
 Flammea tempestas; quæ postquā pabula terris
 Repperit incensis, ipsiq̄ infedit arenis,
 Erigit immensam coniuncto fomite metam
 Ignis, & à terris redeunt in sidera flammæ,
 In cîneres donec cautes tellusq̄ resultans
 Transeat, ac penitus merse soluantur arenæ.
 Depressisq̄ cauos consumpto cespîte campis
 Pandunt

Pandunt arua sinus, venisq; effusus apertis
Consocians vires, qui terras strinxerat humor
Priuatū gignit pelagus: Quidnā esse putemus
Quod raptim lacus est mira virtute refertus
Qui fuit ante rogas? sic omnipotētia summi
Iudicis in gelidas ignem conuertere lymphas,
Ac rursus lymphas ardentē possit in ignem.
Nec tamen hic occulta vacāt mysteria, nā quod
Vndæ hic sunt vbi flāma fuit: quod flāmea missis
Desuper extinxit lymphis: fortasse notabat
Luxuriæ calidos ignes, fomentaq; primi
Peccato contracta patris cœlestibus vndis
Extinctum quandoq; iri: proq; ignibus acris
Iustitiæ, quibus illa olim lex dura vigebat:
Saluificis purgatū iri & lustralibus vndis.

FINIS LIBRI TERTII.

r §